

Elisabeth Enger
Carl "Charlie" Gideon Enger

A Century of Progress

- en resa i tid och rum

Carl Gideon Engers brev hem
från Amerika 1927 - 1935
och lite till

Bokförlaget Norlén&Slottner

Breven på min vind

Denna bok är en dokumentation av Karl Gideon Dewett Engers liv i New York från 1927 till 1935. När han lämnade Sverige var framtidstron stark, i Sverige liksom i USA. Strax efter Gideons ankomst till USA hyllades Charles Lindbergh för sin ensamflygning över Atlanten, antalet bilar – och bilägare – ökade starkt, radion slog igenom och nyheterna färdades snabbare än någonsin, televisionen presenterades och luften fylldes av zeppelinare och andra märkliga flygtyg.

Så inträffade den stora börskraschen. Gideon fick se amerikanerna och många av sina vänner stå utan arbete och lida nöd.

Gideon Enger föddes och växte upp i Åmål, son till Per och Hulda Enger, och tredje sonen i en syskonkull på fem, de fem som överlevde första spädbarnsåret. Äldste brodern Samuel föddes 1900, Filip 1902, Gideon 1903, Yngve 1905 och system Ruth 1907. Samuel var min far, Gideon var min farbror. Dewett fick han heta efter boergeneralen de Wet som slogs mot britterna om makten i Sydafrika, och som Per Enger beundrade.

Ett par månader före sin 24-årsdag anträdde Gideon resan till New York. Under de åtta åren i Amerika hade Gideon en rad anställningar, medan han på kvällarna studerade till ingenjör på New Yorks universitet.

Han skrev under årens lopp många brev hem till sina föräldrar och syskon och berättade om sina erfarenheter. Han bad föräldrarna att spara breven. De kunde vara roligt att läsa senare i livet, menade han.

Gideon avled den 16 mars 1984. Efter hans änkas, Gunvor Engers, död 1996 tog jag hand om Gideons efterlämnade brev, fotoalbum, teckningar, målningar och andra handlingar. I dag ligger de i några banankartonger på min vind. Dessa innehåller även ett par skokartonger med lösa fotografier, bland annat många små 4 x 7 cm, svartvita bilder. De flesta oidentifierade. Tänk om Gideon hade skrivit på baksidan vad de föreställde! Några foton satte han senare in i klippböcker med förklaringar.

Carl Gideon Enger före avresan till New York.

När jag läste breven förflyttades jag till Amerika för hundra år sedan. Gideon beskriver allt det nya han får se, alla märkvärdigheter och vilka personer han möter.

När jag läst breven kunde jag identifiera nästan alla de lösa fotografierna.

Gideon får själv genom sina brev och foton stå för skildringarna i den här boken. Till största delen är det hans egna efterlämnade anteckningar och handlingar som ligger till grund för resumén över vad som hände sedan han återvänt till Sverige.

I USA kallades Gideon för Carl eller Charlie. Efter att ha gått igenom hans efterlämnade handlingar inser jag att han antog sitt amerikanska tilltalsnamn även i Sverige. Till vardags på arbetet kallades han Charlie. Men i familjen kallades han i alla år Gideon. I bokens text kallar jag honom omväxlande Gideon och Charlie.

Åmål i maj 2025

Elisabeth Enger

** Fotnot till sidan 11: Enligt Gideons dagbok reser han med S/S Stockholm, men enligt passagerar- och emigrantlistor reste han med M/S Gripsholm. En viss skillnad, då S/S Stockholm, byggd 1900 och Sveriges första passageraratlantångare, inköptes av Svenska Amerikalinjen 1915 och såldes 1928 som valfångstfartyg till Norge. Medan M/S Gripsholm var Sveriges och världens första dieseldrivna passagerarfartyg i Atlantrafik. Hon hade två 6-cylindriga B&W (Burmeister & Wain) dieselmotorer på 13 500 hk, tog 1 643 passagerare och hade 301 mans besättning. Jungfru-resan påbörjades den 21 november 1925. Hon var inte bara svenska handelsflottans största fartyg, utan även internationellt ett av de modernaste fartygen på Atlanten. (Wikipedia)*

Resan till Amerika

Carl Gideon Enger gav sig ut på sitt livs resa. Till Amerika!

Han skulle snart fylla 24 år. Den 2 april 1927 steg han ombord på tåget vid Åmåls station. Med på tåget följde hans far Per Enger. När S/S Stockholm** lämnade Göteborgs hamn stod fadern på Stigbergskajen och vinkade av honom.

Resan över Atlanten tog tio dagar. Gideon beskrev båtresan i sitt första brev hem:

Vädret var fint i början, men så snart vi passerat Orkneyöarna började det blåsa, och sedan hade vi ”hård motsjö”, som det kallades, i nästan fyra dagar. Jag låg största delen av de dagarna. När sedan blåsten slutade, blev det dimma, så att båten fick gå för halv maskin i nära ett dygn, och låta sirenen tjuta i ett. De sista dagarna blev det fint väder igen så att man kunde vistas på däck. Jag hade fått en bra hytt, den låg i mitten av båten i vattenlinjen och låg outside, det vill säga hade dagsljus. Genom att den låg på mitten av båten, märktes inte sjögången så mycket. Bertil Svensson** däremot hade fått sin hytt långt fram och han sade han låg och hoppade i bädden för varje stor våg.

Första dagen på båten blev jag bekant med en tysk, Meyer, 27 år. Han kunde inte svenska, och han och jag höll ihop hela resan, så att jag talade mer tyska på resan än svenska. Han hade varit med i kriget mot fransmännen i ett par år, och nu passade det så bra att han kom att ligga i samma hytt som en svensk-amerikanare, som varit med på franska sidan. Det var tur för dem att de inte förstod varandra.

En dag var jag uppe i andra klass och tittade hur det såg ut. Jag träffade där två skolkamrater från Katrineholm. Jag fick tillstånd att komma ner i maskinrummet. Det var det finaste jag sett i maskinväg. Huvudmaskineriet för drivande av propellrarna består av två dieselmotorer på vardera 8 à 9.000 hästkrafter. Vardera motorn är 12 meter lång och ungefär 10 meter hög. Dessutom finns sex andra mindre för luftkompressorer och belysningen. Det var ett dån nere i maskinsalen, så att man får skrika så mycket man orkar, om man skall tala till någon.

(Odaterat då minst halva första sidan saknas.)

*** Bertil Svensson var reskamrat från Åmål, son till snickaren Gustaf Svensson.*